

Risicoanalyse Integriteit Wethouders

Steeds meer gemeenten laten voorafgaand aan de benoeming van wethouders een risicoanalyse integriteit uitvoeren. Soms door de burgemeester zelf, maar in de meeste gevallen door een extern bureau. Van de gemeenten die in 2018 een risicoanalyse lieten uitvoeren door een extern bureau, koos ongeveer 25% voor Necker van Naem. Inmiddels hebben wij voor ruim 450 kandidaat-wethouders en -gedeputeerden een risicoanalyse integriteit uitgevoerd.

Handleiding basisscan integriteit

In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties schreef Necker van Naem de Handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders. Deze is te downloaden via www.politiekeambtsdragers.nl.

Necker van Naem

Waarom een risicoanalyse?

Wethouders die weten wat er leeft en betrokken zijn bij de samenleving, om vanuit die betrokkenheid het algemeen belang te gaan dienen. Dát is het spanningsveld rondom de integriteit van lokale bestuurders. Kandidaat-wethouders hebben een verleden van wonen, werken, familie en verenigingsleven in de gemeente: daar begint de democratische betrokkenheid. De stap naar het ambt van wethouder betekent dat de persoon van de bestuurder in dienst komt te staan van de gemeente. Het in beeld brengen van de raakvlakken tussen de persoonlijke belangen en achtergronden en het dienen van het algemeen belang; daar gaat het om bij een risicoanalyse Integriteit. Niet om te vingerwijzen maar om aan te wijzen en handreikingen te doen.

Wat levert de risicoanalyse op?

- ✓ Inventarisatie van de risico's die de kandidaat-wethouder loopt op relationeel, financieel en functioneel gebied.
- ✓ Handelingsperspectief: concrete aanbevelingen voor beheersmaatregelen.
- ✓ Duidelijkheid voorafgaand aan de start van een college, een natuurlijke aanleiding om openheid van zaken te geven.
- ✓ Preventieve werking. Het onderwerp gaat leven, waarmee er een fundament gelegd is om tijdens de bestuursperiode met elkaar te spreken over dilemma's.

“Daar heb ik eigenlijk nooit eerder over nagedacht... maar nu je het zo vraagt is het misschien inderdaad verstandig om daar binnen het college afspraken over te maken.”

Een veelgehoorde reactie tijdens de gesprekken met (kandidaat-)wethouders en de burgemeester.

Toch géén verplichte risicoanalyse integriteit

Tot voor kort had het ministerie van BZK een wetsvoorstel in voorbereiding om de risicoanalyse te verplichten. Op 15 november schreef minister Ollongren in een Kamerbrief dat dit niet gaat lukken vóór de gemeenteraadsverkiezingen. Het ministerie gaat zich beraden op een manier om de risicoanalyse in de toekomst wel te verplichten, en spoort voor de aankomende verkiezingen burgemeesters aan om het gebruik van de risicoanalyse te bevorderen. De Handleiding Basisscan Integriteit biedt daar handvatten voor.

Met het wegvallen van het wetsvoorstel is het goed om opnieuw te kijken naar de onderdelen die in het wetsvoorstel geregeld zouden worden:

Besluit over uitvoerder, reikwijdte en diepgang van de risicoanalyse

In de Handleiding Basisscan staat dat de verantwoordelijkheid voor de risicoanalyse primair bij de gemeenteraad ligt. In veruit de meeste gevallen wordt de voorzitter van de raad gemandateerd als opdrachtgever.

Wij raden gemeenten aan om burgemeester en griffier samen op te laten trekken in de voorbereidingen. Zowel de raad (die de randvoorwaarden meegeeft, en besluit over benoeming) als de burgemeester (als procesbewaker en wettelijk verantwoordelijke voor de integriteit) hebben een rol. Door samen op te trekken zijn de belangen en voorkeuren van beide bestuursorganen vertegenwoordigd.

Rol van de burgemeester

Ook zonder wettelijke verankering ziet de burgemeester meestal toe op de uitvoering van de risicoanalyse. Indien een extern bureau wordt ingeschakeld voor de uitvoering van de risicoanalyse, is dit hoe dan ook een verstandige route om te bewandelen. De burgemeester staat boven de partijen en heeft vanuit artikel 170 lid 2 van de Gemeentewet een taak in het bevorderen van de bestuurlijke integriteit van de gemeente.

Delen van conclusies en beheersmaatregelen

In de Handleiding wordt met name benadrukt dat het belangrijk is om af te wegen waarom iemand, naast de betrokken kandidaat, het rapport, de conclusies of een mondelinge terugkoppeling dient te ontvangen. De voorbeeldroute die wordt geschetst is dat de gemandateerde opdrachtgever zicht krijgt op de hele rapportage, en de raad, onder oplegging van geheimhouding, de conclusies.

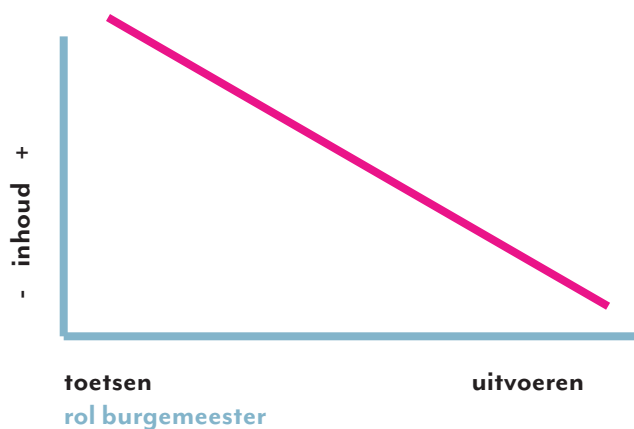
Overeenstemming kandidaat en uitvoerder

Ook nu het vereiste van overeenstemming verdwijnt, is het van belang dat de kandidaat de mogelijkheid krijgt om te reageren op de conceptrapportage. Zo kunnen eventuele onjuistheden geadresseerd worden. Dit moment biedt de kandidaat tevens de mogelijkheid om zich terug te trekken, zonder brede bekendheid omtrent de inhoud van de risicoanalyse.

Wat komt aan bod en wie voert uit?

In een risicoanalyse komen verschillende thema's aan bod. Grofweg zijn die thema's te clusteren naar vier onderdelen (zie ook p. 15 van de Handleiding Basisscan Integriteit van BZK).

1. Wettelijke bepalingen, te weten benoembaarheidsvereisten, onverenigbare betrekkingen en verboden handelingen
2. Persoonlijke aspecten, zoals nevenfuncties, netwerk en arbeidsverleden
3. Financiële / functionele aspecten zoals schulden, investeringen en eigendom van vastgoed
4. Persoonlijkheidsaspecten die een raakvlak hebben met integriteit, zoals de mate waarin iemand beïnvloedbaar is

De keuze voor de uitvoerder van de risicoanalyse hangt samen met de keuze voor de reikwijdte ervan. In de handleiding worden drie mogelijke uitvoerders benoemd: de burgemeester, een commissie van raadsleden of een extern bureau. In de praktijk wordt eigenlijk alleen gekozen voor de burgemeester of voor een extern bureau. Wil de raad / burgemeester de risicoanalyse beperken tot onderdeel 1, dan kan dit prima door de burgemeester gedaan worden. Afhankelijk van de situatie en lokale context kan dat ook bij onderdeel 2. Onderdeel 3 moet in de praktijk altijd door een bureau worden gedaan, omdat daarvoor specifieke kennis en bevoegdheden nodig zijn. Onderdeel 4 kan een uitbreiding zijn op de vraag aan een extern bureau.

Stappenplan: wat gaat er nu in welke volgorde gebeuren?

1.

Keuze voor reikwijdte en diepgang van de risicoanalyse

- Raad, met griffie en burgemeester
- Oktober/november

2.

Keuze voor uitvoerder (burgemeester, commissie van raadsleden of extern bureau)

- Raad/burgemeester
- Oktober/november

3.

Raadsbesluit over 1 en 2

- Raad/burgemeester
- December

4.

Informereren politieke partijen

- Griffier en burgemeester
- Januari

5.

Bij bekendmaking kandidaten: informeren over proces

- Burgemeester
- Maart/april

6.

Uitvoeren risicoanalyse

- Zie stap 2
- April/mei (afhankelijk van onderhandeling)

7.

Opstellen rapportage, delen bevindingen

- Kandidaat, uitvoerder, burgemeester en evt. griffier
- April/mei (afhankelijk van onderhandeling)

8.

Kandidaat wordt benoemd

- Kandidaat en raad
- April/mei (afhankelijk van onderhandeling)

Risicoanalyses door Necker van Naem

Wij hebben de risicoanalyse ingericht op een manier die recht doet aan de Handleiding Basisscan Integriteit. En die raad, wethouder én burgemeester op weg helpt aan het begin van het wethouderschap.

Inhoud van de analyse

Samen met de kandidaat-wethouder kijken wij naar de volgende punten:

1. Formele benoembaarheidsvereisten
2. Nevenfuncties- en activiteiten, incl. lidmaatschappen
3. Netwerk, relaties en contacten binnen de gemeente die belang kunnen hebben bij het wethouderschap
4. Arbeidsbetrekkingen van partner en kinderen
5. Opleiding en arbeidsverleden, incl. terugkeergarantie
6. Uitingen en gedrag op social media
7. Activiteiten als ondernemer
8. Betrokkenheid als bestuurder bij faillissementen
9. Inventariseren van onroerend goed binnen de gemeentegrenzen
10. Strafrechtelijke procedures
11. Financiële belangen in ondernemingen
12. Schulden en betalingsrisico's
13. Voorbeeldfunctie in verkeer, drank, drugs etc.
14. Persoonlijke opvattingen over integriteit en het dienen van het algemeen belang
15. Bevoegdheden als bestuurder op basis van de verwachte portefeuille en de impact daarvan

Onderzoeksteam Necker van Naem

Necker van Naem Integriteit B.V. heeft een groot team aan onderzoekers en adviseurs die klaarstaan voor gemeenten na de verkiezingen. Dat is belangrijk, omdat in een korte doorlooptijd een zorgvuldig proces doorlopen moet worden.

Drs. Roel Freeke,
directeur-eigenaar

Drs. Lauryan Bakker,
directeur-eigenaar

Emilie Stumphius MSc LLM,
manager onderzoeksteam en
projectleider

Dr. Sabine van Zuydam,
adviseur bestuurlijke
integriteit

**Prof. dr. Marcel
Boogers,** hoogleraar

Job van Meijeren MSc,
adviseur bestuurlijke
integriteit

Mr. Carin Schreuder,
jurist en oud-curator

Mr. Hendrik-Jan Talsma,
voormalig Officier van
Justitie

**Mr. Evert Jan
Kruijswijk- Jansen,**
adviseur bestuurlijke
integriteit

Bas Verkooijen MSc,
particulier onderzoeker

Irene van den Bosch MSc,
particulier onderzoeker

Robert Klaassen MSc,
particulier onderzoeker

Stefanie Jager MSc,
particulier onderzoeker

Gideon van der Hulst MSc,
particulier onderzoeker

Christan Schut MA LLM,
particulier onderzoeker in
opleiding

Nick Woudstra MSc,
particulier onderzoeker
in opleiding

Ruben Meijerink MSc,
particulier onderzoeker
in opleiding

Pim Steenbergen MSc,
particulier onderzoeker
in opleiding

Jantine Los MSc,
projectondersteuner

Bianca Breumelhof,
projectondersteuner

Vergunningplicht voor externe bureaus

Om de kwaliteit van de uitgevoerde risicoanalyse te borgen is op het uitvoeren van risicoanalyses integriteit van kandidaat-wethouders de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus van toepassing (Wbpr). Niet alle bureaus die deze dienst aanbieden beschikken over deze vergunning. De vergunning van Necker van Naem Integriteit B.V. heeft nummer POB-1603.

Hoe ziet een rapport van Necker van Naem eruit, en wat kan ik ermee?

In de conclusie van onze rapporten beschrijven wij altijd welk risico we zien en welke concrete beheersmaatregelen helpen om dat risico te beperken. U kunt dan denken aan de volgende voorbeelden:

Nevenactiviteiten

Omschrijving: De kandidaat is tot op heden werkzaam voor een adviesbureau dat zich met name richt op lokale overheden.

Risico's: hoewel kandidaat zelf aangeeft erop toe te zullen zien zijn oud-werkgever niet in een bevoorrechte positie te zullen plaatsen, bestaat de mogelijkheid dat de buitenwacht wel deze relatie legt.

Aan te bevelen maatregelen: het verdient aanbeveling op dit vlak duidelijk zichtbaar te maken op welke wijze de kandidaat zich verhoudt tot opdrachten die worden verstrekt aan het betreffende adviesbureau. Dit ook omdat opdrachtverstrekking mogelijkserwijs door het college zou kunnen plaatsvinden. Mogelijke maatregelen zijn:

- afspreken van een periode van 'bevriezing' in de opdrachten tussen gemeente en het adviesbureau;
- vooraf definiëren dat op de portefeuilleonderdelen van de kandidaat het betreffende adviesbureau voor de gemeente geen werkzaamheden kan verrichten.

Netwerk

Omschrijving: De partner van de kandidaat heeft een bedrijf dat jeugdhulp aanbiedt binnen de gemeente. Voor de kandidaat is op dit moment de portefeuille 'sociaal domein' voorzien.

Risico's: het beeld kan ontstaan dat de gemeente deze zorgaanbieder voortrekt.

Aan te bevelen maatregelen:

- we ontraden de kandidaat om bestuurlijke verantwoordelijkheid te dragen voor het onderwerp 'jeugdhulp'
- indien de onderneming van de partner of een client van de onderneming besproken wordt in het college, dient de kandidaat zich te onthouden van beraadslaging en besluitvorming.

Ondernemerschap

Omschrijving: De kandidaat had tot voor kort een autobedrijf. Het bedrijf is failliet verklaard.

Risico's: schuldeisers kunnen de komende periode nog verhaal proberen te halen bij de kandidaat. Ook kan er in de pers een parallel worden getrokken tussen de geschiktheid van de kandidaat als wethouder en het faillissement van het bedrijf.

Aan te bevelen maatregelen:

- stoppen als ondernemer en ook de bovenliggende onderneming uitschrijven.
- transparant communiceren richting raad en college over eventuele claims die nog volgen.

Wat te doen na de benoeming?

Het is belangrijk om risico's voorafgaand aan de benoeming van een wethouder in kaart te brengen en afspraken te maken hoe met bepaalde situaties om te gaan. Tegelijkertijd is de risicoanalyse een momentopname. Het leven van wethouders ontwikkelt zich. Er ontstaan nieuwe relaties, huizen worden gekocht en verkocht, de wethouder wordt gevraagd voor nieuwe nevenfuncties. Belangrijker dan de 'hoepel' om doorheen te springen bij benoeming, is het om het gesprek te blijven voeren binnen het college, en tussen de individuele wethouders en de burgemeester. Plan hier regelmatig een gesprek over in om de bestuurlijke hygiëne te bewaken.

Planning, proces en kosten

Intake bij Necker		Investering
We nemen u graag mee in de mogelijke keuzes. U kunt hier een gratis adviesgesprek voor inplannen. Wij raden aan om burgemeester en griffier samen bij dit gesprek te laten aansluiten.		Kosteloos
1.	Vorbereiden	€1.500
a.	Opstellen stappenplan en keuzes voor raad, eventueel met keuzeoptyes, op basis van adviesgesprek	
b.	Verwerkingsovereenkomst opstellen / privacy-aspecten vastleggen	
c.	Informatiebrief voor politieke partijen / kandidaten	
2.	Uitvoeren	vanaf € 1.195
a.	Vragenlijst	
b.	Onderzoek in open bronnen	
c.	Zakelijke belangen in kaart	
d.	Bewustwordingsgesprek	
e.	Rapportage	
f.	Terugkoppeling burgemeester	
3.	Concluderen	€300
a.	Opstellen openbare rapportage met conclusies, aanbevelingen en maatregelen van alle kandidaten	
4.	Borgen	
a.	Opvolging uitkomsten in collegegesprek	Inbegrepen in prijs voor de uitvoering
b.	Evaluatie	Kosteloos

Voor een gratis adviesgesprek neem contact op met staf@necker.nl of 030-2334131

Heeft u interesse in de risicoanalyses integriteit door Necker van Naem, of heeft u specifieke vragen? Neem dan contact op met **Emilie Stumphius** via emilie@necker.nl of 06 3334 8914.

**Necker
van Naem**

info@necker.nl | www.necker.nl | T: 030 233 4131

Goeman Borgesiuslaan 77 | 3515 ET Utrecht